

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

จากศักยภาพด้านที่ตั้งของพื้นที่ศึกษาย่านกิ่งเพชร ซึ่งเป็นพื้นที่ในย่านใจกลางเมืองและได้รับผลกระทบจากโครงการเชื่อมต่อระบบการสัญจร คือ โครงการเชื่อมต่อรถไฟฟ้า BTS พญาไทกับสนามบินสุวรรณภูมิ และโครงการก่อสร้างสถานีรถไฟฟ้า Hopewell ริมถนนพระราม 6 ซึ่งจะทำให้พื้นที่โดยรอบสถานีทั้งสองแห่งมีศักยภาพในการพัฒนา และในขณะเดียวกันชุมชนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งหากพื้นที่ไม่ได้รับการควบคุมดูแลและวางแผนด้านการพัฒนาไว้ล่วงหน้า พื้นที่ทั้งหมดอาจเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากการพัฒนาตามมา เช่น ความแออัด มลภาวะทางอากาศ การจราจรติดขัด เป็นต้น การศึกษาสำหรับแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบชุมชนย่านกิ่งเพชรนี้ มีเป้าหมายหลักคือ หาแนวทางที่จะพัฒนาพื้นที่ให้มีความสมดุลทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชน ชุมชนมีความน่าอยู่ ควบคู่ไปกับการรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจในอนาคต คือ การมีระบบที่ดีภายในชุมชน ทั้งด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน การสัญจร การเดินเท้า พื้นที่เปิดโล่งและบรรยากาศที่ดีของการอยู่อาศัยในพื้นที่ อันเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบชุมชนที่ควรได้รับการพิจารณา และต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

โดยในแนวทางศึกษา ได้เริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ข้อสรุปในเรื่องต่างๆ คือ ส่วนของการใช้พื้นที่ย่านกิ่งเพชร และส่วนของแนวคิด ทฤษฎีด้านการออกแบบชุมชนเมืองที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบชุมชน ซึ่งทฤษฎีต่างๆ ที่ได้ทบทวนไปนั้นถือเป็นเกณฑ์และแนวทางหลักในการศึกษา จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในระดับพื้นที่ศึกษา ประกอบกับการศึกษาภาพรวมของกรุงเทพมหานครและเขตราชเทวี

จากการวิเคราะห์พื้นที่ศึกษา ทำให้ทราบว่า พื้นที่มีศักยภาพด้านการรองรับการพักอาศัยประเภทเช่าในย่านใจกลางเมือง และมีรวมกลุ่มของการเป็นชุมชนหลายชุมชนด้วยกัน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลได้สรุปเป็น 3 ประเด็น คือ ทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นนั้นสามารถนำไปสู่โปรแกรมการออกแบบและแนวความคิดในการปรับปรุงพื้นที่ได้ โดยนำทฤษฎีมาใช้เป็นแนวทางหลักในการกำหนดกรอบแนวความคิดในการออกแบบเพื่อเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาที่สามารถแก้ปัญหาและส่งเสริมศักยภาพของพื้นที่ในด้านต่างๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. แนวทางในการกำหนดการใช้ที่ดินและอาคารในอนาคต มีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมระดับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพให้เหมาะสมกับการเป็นพื้นที่ในย่านใจกลางเมือง และควบคุมความหนาแน่นของประชากรให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม
2. แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงระบบคมนาคมขนส่งและการสัญจร มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนมีความสะดวกในการเดินทาง สร้างความเชื่อมโยงให้กับพื้นที่ เพิ่มทางเลือกในการเดินทางให้คนในชุมชน สร้างทางเดินเท้าที่สะดวกและปลอดภัย เพื่อลดระดับมลภาวะต่างๆ

3. แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่เปิดโล่ง มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชน และสามารถรองรับการทำกิจกรรมสาธารณะของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. การเสนอแนะแนวทางด้านรายละเอียดขององค์ประกอบภายในชุมชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยการมีองค์ประกอบที่จำเป็นภายในชุมชนซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้พื้นที่เฉพาะกลุ่ม คือ ชุมชนชอยมัน์สิน ชุมชนชอยสุเหว่า ชุมชนพักอาศัยประเภทอพาร์ทเมนต์ และชุมชนผสมผสานด้านการค้าและการพักอาศัยบริเวณชอยเพชรบุรี 5

6.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการนำไปปฏิบัติ

อิทธิพลที่มีผลต่อการบริหารแผนให้มีผลในทางปฏิบัติ

ในทฤษฎีการวางผังสมัยใหม่ Forbes Davidson (1996) (อ้างถึงใน ส. จ. ล., 2544: 7-41) ได้สรุปถึงอิทธิพลที่มีต่อการนำผังไปปฏิบัติให้สำเร็จว่ามี 4 รูปแบบ คือ ด้วยแรงบันดาลใจ (inspiration) ด้วยข้อตกลงหรือพันธะร่วมกัน (commitment) ด้วยการกำหนดแนวทาง (Guidance) และด้วยการควบคุม (Control)

1. แรงบันดาลใจ (inspiration) เป็นอิทธิพลมักไม่ค่อยใช้ในการวางผังพัฒนาเมือง เนื่องจากผู้คนทุกคนต้องมีจุดมุ่งหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) ที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้สำเร็จ ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม แรงบันดาลใจเป็นพลังที่สำคัญในการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผน โดยไม่ต้องอาศัยกฎหมาย แต่ไม่ค่อยมีตัวอย่างให้เห็นในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในเขตเมืองเนื่องจากมีกลุ่มผลประโยชน์หลายกลุ่มซึ่งมีวัตถุประสงค์จุดมุ่งหมาย และวิสัยทัศน์ที่แตกต่างกัน แต่หากมีการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันได้ ก็สามารถใช้วิธีนี้ได้ในการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผน

2. ข้อตกลงหรือพันธะร่วมกัน (Commitment) เป็นอิทธิพลที่มีความเป็นไปได้มากกว่าแรงบันดาลใจ เนื่องจากจะต้องเกิดการหารือร่วมกันก่อนที่จะตัดสินใจปฏิบัติตามแผน ซึ่งการหารือให้ได้ข้อตกลงร่วมกันจะลดข้อขัดแย้งในการปฏิบัติ วิธีนี้ความร่วมมือกันทำงาน (Cooperation) และการประสานงานเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด การประสานงานและการสร้างความเข้าใจในขั้นนี้ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการวางแผนและผังแบบมีส่วนร่วม (Participation)

3. การกำหนดแนวทาง (Guidance) เป็นอิทธิพลที่มีต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่รัฐบาลเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยพอสมควร นั่นคือ ผู้วางแผนภาครัฐจะเป็นผู้กำหนดแนวทางหรือชี้แนะในเรื่องของการพัฒนาการกำหนดแนวทางการพัฒนานี้จัดว่าเป็นวิธีการทางบวก (Positive Function) โดยรัฐอาจกำหนดแนวทางในการพัฒนาเรื่องของที่ตั้งโครงการ (Location) ช่วงเวลา (Timing) หน้าที่ความรับผิดชอบ (Responsibility) และการกำหนดพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจในการลงทุนโครงการ ในหลายกรณีรัฐอาจมีมาตรการแรงจูงใจ (Incentive) เพื่อให้มีผู้ปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ การโอนสิทธิการพัฒนา (Transfer of Development Right: TRD)

4. การควบคุม (Control) คือการใช้กฎหมายของรัฐ ซึ่งประชาชนมักเห็นว่าเป็นมาตรการในทางลบและมักไม่ค่อยประสบผลสำเร็จ (เช่นในประเทศสิงคโปร์) ความล้มเหลวของการควบคุมโดยใช้กฎหมาย ส่วนมากเกิดจากการออกกฎหมายโดยขาดการคำนึงถึงข้อเท็จจริง การขาดข้อมูลสนับสนุน ทำให้ไม่มีศักยภาพในการปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ส่วนใหญ่ในการวางแผนมักจะเน้นอิทธิพลนี้มาก

สำหรับแผนและผังพัฒนาพื้นที่ย่านกิ่งเพชร อิทธิพลที่มีต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนจะมี 3 ประการ คือ การควบคุม การกำหนดแนวทางและการมีข้อตกลงร่วมกัน

การควบคุม คือ การออกกฎหมาย จะใช้กับโครงการที่จำเป็นต้องรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่ การควบคุมทางผังเมือง คือการใช้ที่ดินและการกำหนดความหนาแน่น ซึ่งควรจะเสนอแนะในรูปแบบของข้อกำหนดท้องถิ่น นอกจากนี้การควบคุมยังหมายรวมถึงการประกาศพระราชกฤษฎีกาเวนคืนที่ดินในพื้นที่บางแห่งที่จะต้องมีการดำเนินการเพื่อการตัดถนนหรือขยายถนนภายในชุมชน รวมทั้งโครงการสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น การบำบัดน้ำเสีย การป้องกันน้ำท่วม เป็นต้น

การกำหนดแนวทาง คือ การกำหนดแนวทางตามแผนผังที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ ร่วมกับแผนพัฒนาเขตหรือแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ซึ่งมีนโยบายไว้แล้ว เช่น โครงการสวนสาธารณะใต้ทางด่วน โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมถนน เป็นต้น ซึ่งจะต้องมีการจัดเตรียมงบประมาณหรือการลงทุนสาธารณูปโภคไว้สนับสนุนด้วย

การมีข้อตกลงร่วมกัน วิธีการนี้จะใช้กับโครงการที่ไม่สามารถออกกฎหมายได้ และมีงบประมาณจำกัด โดยโครงการจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ของภาคเอกชน(อาจรวมถึงหน่วยงานรัฐบางหน่วยด้วย) และการพัฒนาชุมชน ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การจัดหาพื้นที่ว่างสวนกลาง ลานชุมชน ลานกีฬา ศูนย์ชุมชน เป็นต้น ซึ่งปัจจุบัน การปฏิบัติตามแผนโดยวิธีการมีข้อตกลงร่วมกัน ได้รับความนิยมนำมากขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 อีกด้วย

ในพื้นที่ศึกษาย่านกิ่งเพชร เขตราชเทวี มีโครงการที่เสนอแนะ และน่าจะมีความเป็นไปได้ภายใต้วิธีการที่เสนอ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 6.1 การเสนอแนะ รายละเอียด การนำไปใช้ ระยะเวลาดำเนินการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา

โครงการ	รายละเอียดและการนำไปใช้	ระยะเวลาดำเนินการ	อิทธิพลในการนำไปปฏิบัติ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			
				กทม.	เขตราชเทวี	ชุมชน	เจ้าของที่ดิน
1. ด้านการใช้ที่ดิน							
1.1 การควบคุมความหนาแน่น	- กำหนดค่า F.A.R. เป็น 7 และ O.S.R. เป็น 4.5 บริเวณริมถนนพญาไทและริมถนนเพชรบุรี - กำหนดค่า F.A.R. เป็น 6 และ O.S.R. เป็น 10 สำหรับพื้นที่พาณิชย์กรรมในชุมชน - กำหนดค่า F.A.R. เป็น 6 และ O.S.R. เป็น 30 สำหรับพื้นที่ผสมผสานการค้าและการพักอาศัย	1-5 ปี	Control	●	●	●	●
1.2 การพัฒนาพื้นที่โดยรอบสถานีรถไฟฟ้า BTS พญาไทและ Hopewell	- พัฒนาพื้นที่รอบสถานีรถไฟฟ้าที่มีการเข้าถึงได้จากถนนสายหลักเป็นพาณิชย์กรรม ประเภท สำนักงาน โรงแรม complex รวมถึงการเตรียมสาธารณูปโภค เช่น ปรับปรุงทางเท้าที่จอดรถ ปลุกต้นไม้ริมทางเดิน	5-10 ปี	Control Guidance	●	●	●	●

ตาราง 6.1 การเสนอแนะ รายละเอียด การนำไปใช้ ระยะเวลาดำเนินการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา(ต่อ)

โครงการ	รายละเอียดและการนำไปใช้	ระยะเวลาดำเนินการ	อิทธิพลในการนำไปปฏิบัติ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			
				กทม.	เขตราชเทวี	ชุมชน	เจ้าของที่ดิน
2. การพัฒนาและปรับปรุงระบบคมนาคมขนส่งและการสัญจร							
2.1 เชื่อมตอดถนนในชุมชน	เชื่อมต่อถนนและขยายถนนในชุมชนตามแนวทางที่กำหนดไว้	1-5 ปี	Control	●	●	●	●
2.2 จัดระบบและออกแบบจุดจอดรถจักรยานยนต์รับจ้าง	สร้างจุดจอดรถสำหรับจอดรถจักรยานยนต์รับจ้างโดยกระจายให้ทั่วถึงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเชื่อมต่อการเดินทาง	6-10 ปี	Control Guidance	●	●	●	●
2.3 จัดระบบที่จอดรถ	สร้างที่จอดรถทั้งแบบจอดริมถนนและลานจอดรถสำหรับผู้พักอาศัยในชุมชนตามแนวทางที่วางแผนไว้	6-10 ปี	Control Guidance	●	●	●	●
2.4 ปรับปรุงทางเท้าและทางจักรยาน	ปรับปรุงทางเท้าเพื่อเชื่อมต่อการเดินทางตามแนวทางที่กำหนด โดยมีขนาดความกว้าง 3 เมตรและปลูกต้นไม้เพื่อให้ร่มเงา โดยมีจุดพักผ่อนเป็นม้านั่งตามทางเท้า กรณีมีทางจักรยานกำหนดให้ทางจักรยานกว้าง 3 เมตรขนานไปกับทางเท้า โดยมีแนวต้นไม้เป็นตัวกั้น	1-5 ปี	Control	●	●	●	
3. การพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่เปิดโล่ง							
3.1 ลดมลพิษทางอากาศและเสียง	ปลูกต้นไม้ริมทางเท้า เพื่อให้ร่มเงาป้องกันเสียงรถยนต์และฝุ่นละออง	11-20 ปี	Control	●	●	●	
3.2 เพิ่มพื้นที่สีเขียวและพื้นที่นันทนาการ	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงพื้นที่ที่ถูกรื้อถอนได้ทางด่วนให้เป็นสวนสาธารณะสำหรับพักผ่อนและนันทนาการที่ได้มาตรฐาน - พัฒนาพื้นที่รกร้างที่กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของสำนักงานสวนพระมหากษัตริย์ ให้เป็นสวนสาธารณะ ได้แก่ บริเวณสี่แยกราชเทวี ซึ่งปัจจุบันเป็นตึกร้าง ไม่มีการใช้ประโยชน์ 	1-5 ปี	Guidance	●	●	●	●
		6-10 ปี					

ตาราง 6.1 การเสนอแนะ รายละเอียด การนำไปใช้ ระยะดำเนินการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา(ต่อ)

โครงการ	รายละเอียดและการนำไปใช้	ระยะเวลาดำเนินการ	อิทธิพลในการนำไปปฏิบัติ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			
				กทม	เขตราชเทวี	ชุมชน	เจ้าของที่ดิน
4. การเสนอแนะแนวทางด้านการกำหนดองค์ประกอบภายในชุมชน							
4.1 ปรับปรุงหน่วยพักอาศัย	ปรับปรุงซ่อมแซมบ้าน อาคารพาณิชย์ อพาร์ทเมนต์ ให้มีสภาพการใช้งานที่ดีขึ้น รวมถึงสภาพแวดล้อมโดยรอบให้น่าอยู่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความสวยงามให้ย่านใจกลางเมือง	11-20 ปี	Guidance Commitment	●	●	●	●
4.2 พัฒนาสาธารณูปการในชุมชน	จัดหาพื้นที่เพื่อก่อสร้างศูนย์ชุมชน สำหรับชุมชนชอยมัน์สินและชุมชนชอยสุเหว่า เพื่อส่งเสริมการทำกิจกรรมในชุมชน	6-10 ปี	Control Guidance	●	●	●	●

6.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาและวิเคราะห์พื้นที่ย่านกิ่งเพชร พบว่ามีปัญหาด้านจัดการระบบเมืองที่ไม่สอดคล้องกับที่ตั้ง คือขาดการวางผังเมืองและการออกแบบชุมชนเมืองที่ดี ซึ่งสามารถพบเห็นได้เช่นเดียวกับชุมชนอื่นๆ อีกหลายแห่งในประเทศไทย ทำให้การเจริญเติบโตของเมืองเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง ส่งผลให้สภาพแวดล้อมเกิดความทรุดโทรม มีการใช้ที่ดินไม่คุ้มค่ากับศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นมิใช่เรื่องง่ายและต้องใช้งบประมาณสูงแต่ก็เป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้การพัฒนาและปรับปรุงยังต้องอาศัยความรู้ความสามารถ และการปฏิบัติหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่จากภาครัฐ และความร่วมมือร่วมใจจากภาคเอกชน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

เนื่องจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอาจส่งผลกระทบต่อผู้คนจำนวนมาก ในการพัฒนาจึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างรอบคอบด้วยความระมัดระวัง การชี้แจง สร้างความรู้ความเข้าใจและชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนากับประชาชน หรือการหารือให้ได้ข้อตกลงร่วมกัน จะช่วยลดข้อขัดแย้งในการปฏิบัติและช่วยให้การทำงานง่ายขึ้นได้ ในขณะที่เดียวกันจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และเป็นไปตามแผนพัฒนาหลักของภาครัฐที่วางไว้ จะสามารถช่วยทำให้การพัฒนาสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

ในการดำเนินการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นคนที่พักอาศัยโดยการเช่าในพื้นที่ และอยู่อาศัยในชุมชนแห่งนี้มาระยะหนึ่ง จึงอยากเห็นสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่อยู่อาศัยเกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ประกอบกับประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งการนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาและการออกแบบพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ในครั้งนี้ เป็นเพียงแนวความคิดที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้และการศึกษาในเวลาอันจำกัด ซึ่งผู้ศึกษาหวังว่าผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อทางเขตราชเทวี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองได้ไม่มากนักน้อย